

بسم الله الرحمن الرحيم

ناسنامه‌ی کتیب

■ ناوی کتیب : فیڤکاری خویندنه‌ی قورئانی پیروز به ئیملا‌ی کوردی نو‌سین

■ نو‌سینی : م. ئاوات جلال محمد – سه‌رته‌رشتیاری په‌روه‌رده‌یی

م. سیروان أحمد

■ نو‌ره‌ی چاپ : په‌که‌م ۲۰۲۳

■ تی‌راژ : ۲۰۰۰ دانه

■ ناوه‌ندی بلا‌و‌کردنه‌وه : ناوه‌ندی تیشک بو‌ چاپ و بلا‌و‌کردنه‌وه.

■ ژماره‌ی سپاردن : (۱۳۹۶ ی سالی ۲۰۲۳) له‌لایهن به‌په‌وه‌به‌رایه‌تی گشتی

کتیبخانه‌که‌نه‌وه پیدراوه

■ فون‌ت : عربی ۱۸ کوردی ۲۶

پیدا‌چونه‌وه‌ی مام‌وستایانی ته‌جوید :

م. نزار أبو بکر علی

م. دانا جعفر سعید

م. شیراز حسین علی

م. عبدالصمد حسین عزیز

تییینی :

ئهم‌کاره دهق نو‌سینه‌وه‌ی قورئانی پیروز نییه به‌کوردی به‌لکو فیڤکاری خویندنه‌وه‌یه‌تی به ئیملا‌ی کوردی نو‌سین .

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنُسْتَعِينُهُ وَنُسْتَهْدِيهِ وَنَشْكُرُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَتَتُوبُ إِلَيْهِ،
وَتَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا، مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ
لَهُ، وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا
عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، اللَّهُمَّ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ، اللَّهُمَّ
عَلَّمْنَا مَا يَنْفَعُنَا ، وَانْفَعْنَا بِمَا عَلَّمْتَنَا وَزِدْنَا عِلْمًا ، وَأَرْنَا الْحَقَّ حَقًّا وَارْزُقْنَا اتِّبَاعَهُ
، وَأَرْنَا الْبَاطِلَ بَاطِلًا وَارْزُقْنَا اجْتِنَابَهُ ، وَاجْعَلْنَا مَنْ يَسْتَمْعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ
أَحْسَنَهُ ، وَأَدْخِلْنَا بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ.

به پشتیوانی پهروه‌ردگار ئەم به‌رهه‌مه ئاماده‌کرا بۆ سود‌گه‌ياندن به
موسولمانی کورد له‌به‌ر نا ئاشنای و لاوازی زۆرینان به‌خویندنه‌وه‌ی راست
و دروستی قورئان ، بۆ به‌تایه‌ت ئەوانه‌ی نا توانن قورئان به‌دروستی
بخویننه‌وه وه نه‌هیشتنی هه‌له‌و که‌م کردنه‌وه‌ی به‌تایه‌ت له‌له‌حنی جه‌لیدا
(هه‌له‌ی ئاشکرا) ، وه‌ک کاریکی فی‌رکاری ، ئەم هه‌وله‌ هه‌رگیز جی‌گره‌وه‌ی
ده‌قه قورئانه عه‌ره‌بی یه‌که‌ نی یه‌ وه (ئەم کاره ده‌ق نوسینه‌وه‌ی قورئان
نییه‌ به‌کوردی ، به‌ل‌کو فی‌رکاری خویندنه‌وه‌یه‌که‌ به‌ ئیملای کوردی نوسین)
وه یاریده‌ ده‌ریکی دروست و ئاسان‌کاره بۆ فی‌ربون و بایه‌خ دانی زیاتر بۆ
خویندنه‌وه‌ی دروستی قورئان، وه خیلاف هه‌یه له‌نیوان زانا‌یاندان بۆ
نوسینی قورئان به‌جگه‌ له‌ زمانی عه‌ره‌بی واته (عه‌جه‌می) به‌لام له‌م کاره‌دا
قورئانه عه‌ره‌بی‌یه‌که‌ سه‌ره‌کییه وه نوسینه‌ کوردیه‌که‌ (فی‌رکاییه‌کی خویندنه‌وه‌ی
قورئانه‌که‌یه به‌ئیملای کوردی نوسین واته هاو‌جی و جی‌گره‌وه‌ی ده‌ق و

خوده عهره بی یه که نی یه ، وه ئیملا له گه ل زماندا جیاوازه (نمونه :-

وشه که عهره بی ئیملا ی کوردی زمان عهره بی	وشه که عهره بی ئیملا ی عهره بی
ئه للاه	الله
موحه ممد	مُحَمَّد
مه لائی که تیه ی	مَلَيْكَتِهِ

به لکو لاوه که به یارمه تیدان و فیڕکاریه ، راو بو چونی هه ندیک پسپور و زانای ناوه و دهره وه ی و لاتمان کرد بو په سه ندی کاره که هه ندیکیان پاش بیننی کاره که موباره کی و په سه ندیان نیشاندا خودا پاداشتی خیریان بداته وه . هه مو پیته عهره بیه کان به کار هاتوه له نویسه کوردیه که دا ، جگه له (٢) پیت که کوردین (ر ، ل) وه ئه وانیش به (له فزی) هه ن له زمانی عهره بیدا (چونکه به و حهره که یه ی (٧) سه ر و ژیریان بون به پیتی کوردی) ، واته هه یچ گوڕائیکی لفظی دروست نابیت له خویندنه وه ی وشه کانی قورئان . (والله تعالی اعلی و اعلم) ئه مهش ئه گه ر ته و فیه و پیکانبیت ئه و له په روه ردگار ه وه یه وه ئه گه ر پیچه وانهش بو ئه و له نه فس و شه یطانه وه یه .

تییینی :- بو هه ر به ریزیک ئه م به ره مه فیڕکاری یه به کار ده هیئت له که سی شاره زاو پسپور و فیڕخواز وه هه رکه س ، ئه وه ی بنه مایه ده که عهره بی یه که یه بی هه له یه ، به لام نویسه کوردی یه که کار کردنی پینج سالی

بى دابراڭمانه به پىي تواناو ئالۆزى ورده كارى نوسىنى له فۆنت و رهنگ و
 عه ره بى و كوردى نيشانه كانى وهستان مه دده كان و مىنگه كان و ئىزهار و
 ئىخاف و ئىدغام و لاوزى و قه لهوى پىت و وه باره تاييه ته كانى تر .. هتد
 ، پاش پىداچونه وهى چەندىن دهيان جار ده شىت لهم چاپه ي يه كه مدا
 هه له مان به سه ردا تى پهرى بىت نزا خواكارىن الله بمان بورىت ، وه ئىوهى
 به ريز پشتىوانمان بن له پى راگه ياندنمان له رىگاي ئهم ژماره يه وه
 (۰۷۷۰۱۵۴۸۰۴۰) (به راسته و خو ، قايله ر ، وه تسه پ ، تىلگرام) .

وَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الْعَظِيمَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ.
 وَآخِرُ دَعْوَانَا أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ
 وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَامٌ وَبَارِكْ عَلَى نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ
 وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ

چەند تێبینی یەکی گرنگ:

کە پێویستە رەچاو بکریت بۆ بە راست و دروست خوێندنەوهی
ئێملا کوردی یەکەمی ئەم بەرھەمە ئامادەکراوە نمونەکان :

٤

ناو	نیشانه	بە کوردی	دە ربڕینی بە کوردی بۆ خوێندنە وه بەرەنگی سور یان شین دیاری کراوه یان رەش	نمونه	خوێندنە وه
الضمة	و	(و) ی کورت	و	أَلْحَمْدُ	ئەلحەمدو
الکسرة	-	(ی) کورت	ی ، ی	مَلِكٍ	مالیکی
الغنة	م	مینگە	م	فَلَمَّا	فەلەمما
الغنة	ن	مینگە	ن	إِنَّا	ئیننا
الراء	ر ر	رای لاواز رای قەلەو	ر ر	قَرِيبًا رَبِّهِ	قەریبەن رەبییهی

تێبینی لەسەر پێتهکان :

ئەم پێتانه تەنها پیتی زمانی عەرەبین و بەعەرەبی دەردەبرێن :

(ط ، ظ ، ذ ، ض ، ص ، ث)

وه لهنوسینه کوردیه کهدا وهک خۆیان نوسراونهتهوه.

ئامانچى سەرەكى ئەم بەرھەمە :

● جىگرەۋەي فېربون نىيە بە شىۋازى تەلەقى لە خزمەت مامۇستايانى
پىسپۇردا.

● ئامانچ خويندەنەۋەيەكى راست و دروستە بۇ ئەۋ كەسانەي توانيان نىيە
بە دروستى قورئانى پىرۆز بخويندەۋە.

● ھەرگىز جىگرەۋەي نوسنى دەقە ەەرەبىيەكە نىيە.

● تەنھا پىنويستە بۇ فېركارى بەكارىت وە يارمەتى دەر بىت بۇ ئاشنا
بون بە خويندەنەۋەي دەقە ەەرەبىيەكە.

● يارمەتى دەر بىت بۇ نەكردنى ھەلەي لەحنى جەلى (ھەلەي ئاشكرا).

● يارمەتى دەر بىت بۇ ئەۋ وشانەي لە زمانى كوردىيدا گران دەر دەبىرەن وە
ھەلەي تىدا نەكرىت .

● ھەندىك جار چەند وشەيەك لكاون لە ئىملا كوردىيەكەدا تا دروست
خويندەنەۋە بەيان بکەين ، چونكە لە كاتى نەلكاندا وشەكە نادروست
دەخويندەنەۋە بەھۆي حوكمە تەجویدیيەكانەۋە .

نمونه کان:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ : ده خویندریته وه (بیسْمِیلاهی رپر ره حمانی رپر هیم) ↓
تا خویندنه وه که دروست بیّت ، وه له وه ستاندا به نادرست ده خویندریته وه
:(بیسْمِی لا هی رپر همانی رپر هیم). ↓

فِي الدُّنْيَا : ده خویندریته وه (فیددو نیا) تا حوکی شه دده که بمینیت بو دال
وه خویندنه وه که دروست بیّت ، وه نادرسته بهم شیوهیه چونکه
له وه ستاندا نادرست ده خویندریته وه : (فی ددو نیا). ↓

وَفِي الْآخِرَةِ : ده خویندریته وه (وه فی لئاخیره تی) تا حوکی لام بمینیت و
دروست بیّت ، وه نادرسته بهم شیوهیه چونکه له وه ستاندا به نادرست
ده خویندریته وه : (وه فی لئاخیره تی). ↓

وَأَذْكُرُوا اللَّهَ : ده خویندریته وه (وه ذکورو للاهه) تا دروست بیّت ، وه
نادرسته بهم شیوهیه چونکه له وه ستاندا به نادرست ده خویندریته وه :
(وه ذکورو للاهه). ↓

فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا : ده خویندریته وه (فی لحه یاتیددو نیا) تا دروست بیّت ، وه
نادرسته بهم شیوهیه چونکه له وه ستاندا به نادرست ده خویندریته وه :
(فی لحه یاتی ددو نیا). ↓

سَبِيلَ اللَّهِ : ده خویندریته وه (سه بیللاهی) تا دروست بیّت ، وه
نادرسته بهم شیوهیه چونکه له وه ستاندا به نادرست ده خویندریته وه :
(سه بیلی لا هی). ↓

هُمْ الظَّالِمُونَ : ده خویندریته وه (هو مو ظالی مون) تا دروست بیّت ، وه
نادرسته بهم شیوهیه چونکه له وه ستاندا به نادرست ده خویندریته وه :
(هو مو ظالی مون). ↓

↓ ↓
بَعْضُ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ : ده خویندریته وه (بیه عضیل له فسه ده تیل
ئه رضو) تا دروست بیّت ، وه نادرسته بهم شیویه چونکه له وه ستاندا
به نادرسته ده خویندریته وه : (بیه عضیل له فسه ده تی له رضو).

تیی نی له سر شیوانزی خویندنه وه وئیملا کوردیه ک :

له کاتی که سردها وه یائی (بی حهره که) ی به دوا داهاتوه که سره که نه نوسراوه نمونه :
الَّذِي / ئه له ذی . قَرِيبًا / قه ریه بن . حَمِيمًا / حه میمه ن / فِي / فی
له کاتی که سردها وه یائی (به حهره که) ی به دوا داهاتوه که سره که نوسراوه نمونه :
❖ أَيْدِيكُمْ / ئه یدییه کوم . قِيَمَةً / قیامه ه

❖ له کاتی که سردها وه ئهم (هـ - ياء صغيرة) نیشانه ی به دوا داهاتوه
هاتوه ئه وای یائی رهش نوسراوه :

إِبْرَاهِيمُ / ئیبراهیمو ... بِهِ / بهی / يُحْيِي / یحیی ... یوحیی

❖ له کاتی که سردها که یائی بی حهره که ی به دوا داهاتی ئه و
که سره که نه نوسراوه وهك :

عَالَمِينَ / عاله مین - نَسْتَعِينُ / نهسته عین / صَادِقِينَ / صادیقین

❖ له کاتی که سره وه ئم (یا ئه دا - هـ) بچو که داواته (المدّ

صلة الصغرى) ئه وایائی کی رهش نوسراوه :

وهك : - رَبِّهِ / ره بییهی ... بِهِ / بهی ...

وه بو (المدّ صلة الكبرى - ٢) يائه كه به مه ددو هره ش نوسراوه :

وهك :- به٢ / به٢ ... ه٢ه٢ / ه٢ه٢

٨

.....

تٲٲٲٲ :-

لهكٲٲ (ياء) دا وه كه سره ي بٲٲٲ و حهرفي ساكني به دوا داها تٲٲٲ كه سره كه مان نوسيوه له نادروستي نوسيني دوو ساكن به يه كه وه (إلتقاء الساكنين) : نمونه كان :-

يُحْيِي اللَّهُ ---- يوحيل لاهو البقرة ٧٣

يُحْيِي الْمَوْتَى --- يوحيل مهوتا الحج ٦

وَيُحْيِي الْأَرْضَ --- وه يوحيل ئه رضه الروم ١٩

لَمْحْيِ الْمَوْتَى --- له موحيل مهوتا الروم ٥٠

يُحْيِي الْعِظَامَ --- يوحيل عظامه يس ٧٨

يُحْيِي الْمَوْتَى --- يوحيل مهوتا الشورى ٩

يُحْيِي الْأَرْضَ --- يوحيل ئه رضه الحديد ١٧

❖ لهكٲٲ مزه مه دا وه واوي به دوا داها توه مزه مه كه نه نوسراوه

نونه :- مُخْتَلِفُونَ / موخته ليفون ... فَتَاتُونَ / فه ته تون

- لهکاتیځدا زه ممه که (وا ، وَا ، وَاْ) به دوا داهات ئهوا زه ممه که
 به سور نوسراوه : خُطَوَاتٍ / خُطُوْا تاتى هُزُوْا / هُزُوْوَهَن
 کُفُوْا / کُفُوْوَهَن هُوْ / هُوْوَه

وه له کاتی زه ممه و (واو یکی بچوکدا - و) (المدّ صلة الصغرى)

واو یکی هرهش نوسراوه :

وهك : - رَبُّهُوَ / ره بیهو ... إِنَّهُوَ / ئیننه هو .

وه بو (المدّ صلة الكبرى - و) وه واوه که به مددو هرهش نوسراوه :

وهك : - عَذَابُهُوَ / عه ذابه هو ... وَثاقُهُوَ / وه ثاقه هو ...
 مَالُهُوَ / مالو هو .

.....

تییینی :-

لهکاتی (واو) دا وه زه ممه ی بویئت و حهرفی ساکنی به دوا داهات تبیئت
 زه ممه که مان نوسیوه له نادروستی نویسنی دوو ساکن به یه که وه (إلتقاء
 الساکنین) : نمونه کان :-

أَشْتَرُوا الضَّلَالَةَ --- ئیشته ره وو ضضه لاله ته .. البقرة ۱۶

أَشْتَرُوا الْحَيَاةَ ... ئیشته ره وو لحه یاته البقرة ۸۶

أَشْتَرُوا الضَّلَالَةَ --- ئیشته ره وو ضضه لاله ته البقرة ۱۷۵

أَشْتَرُوا الْكُفْرَ --- ئیشته ره وو ل کوفره آل عمران ۱۷۷

وَعَاتُوا الزَّكَاةَ --- وهئاته ووززه کاته التوبة ٥

وَعَاتُوا الزَّكَاةَ --- وهئاته ووززه کاته التوبة ١١

وَعَاتُوا الزَّكَاةَ --- وهئاته ووززه کاته الحج ٤١

أَبْتَغُوا الْفِتْنَةَ --- ئیبتنه غه وول فیتنه ته التوبة ٤٨

.....

تیبنی :- له سهر به شیکی گرنکی (تجوید) حوکه کان نونی ساکن :-

- ١- الإظهار ٢- الإدغام ٣- الاقلاب ٤- الاخفاء
١- الإظهار: ئاشکرا کردنی نونی (ن) زه ندار له گه ل پیتنه کانی گه رو (الحلق) :
(ء،ه،ع،ح،غ،خ):

له یهک وشه دا

له دو وشه دا

ء : (وَيَنْتَوْنَ - وهينه نئه ونه)

ه : (تَنْهَرُ - تهنه ر)

ع : (يَنْعِقُ - يهنه قو)

ح : (وَأَنْحَرُ - وهنهر)

غ : (فَسَيُنْغِضُونَ - فهسه يونه غيضونه)

خ : (وَالْمُنْخَنَفَةُ - وهلونه خه نيقه تو)

(مَنْ أَنْبَأَكَ - مهن ئه مبهئه كه)

(مِنْ هَمَزَاتٍ - مين هه مه زاتي)

(مِنْ عَلَقٍ - مين عه له ق)

(فَإِنْ حَاجُّوكَ - فه ئين حاججوكه)

(مِنْ غِلٍّ - مين غيلين)

(وَلِمَنْ خَافَ - وهليمه ن خافه)

الإظهار مع التنوين : ئاشکراکردنی نونه‌کان له‌گه‌ڵ پیتته‌کانی گه‌رو (الحلق)
(ء، هـ، ع، ح، غ، خ)

ء : (وَجَنَّتِ أَلْفَا - وه‌جه‌نناتین ئه‌لفافا)

هـ : (جُرِفِ هَارٍ - جو‌رو‌فین هارین)

ع : (شَاكِرًا عَلِيمًا - شاکیره‌ن عه‌لیمه‌ن)

ح : (غَفُورٌ حَلِيمٌ - غه‌فو‌رون حه‌لیم)

غ : (أَمْوَاتٌ غَيْرٌ - ئه‌مواتون غه‌یره‌و)

خ : (ثِيَابًا خَضْرًا - ثیابه‌ن خو‌ضره‌ن)

٢- إدغام : ئیدغامکردنی نونی ساکن یان ته‌نوینه‌کان له‌گه‌ڵ پیتته‌کانی

(ی ، ر ، م ، ل ، و ، ن ، یان / یرملون)

إدغام بغنة : (ی،ن،م،و)

ته‌نوین

نونی ساکن

ی : (أَمِنْ يُجِيبُ - ئه‌مه‌ی یوجی‌بو) (يَوْمًا يَجْعَلُ - یه‌ومه‌ی یه‌جعه‌لو)

و : (مِنْ وَلِيٍّ - میو وه‌لیی) (وَزَرَعٌ وَنَحِيلٌ - وه‌زه‌رعو وه‌نه‌خیل)

ن : (إِنْ نَفَعَتْ - ئین نه‌فه‌عه‌تی) (بَخِيعُ نَفْسِكَ - باخیعو نه‌فسه‌که)

م : (مِنْ مَّالٍ - میم مال) (وَضَلَّ مَمْدُودٍ - وه‌ظیللیم مه‌مدود)

ادغام
ناقص
بغنة

ادغام
کامل
بغنة

إدغام بغیر غنة : (ل ، ر)

نونی ساکن

تەنۆین

ادغام
کامل
بغیر
غنة

ل : (وَمَنْ لَّسْتُمْ - ومهلهستوم)

ر : (مِنْ رَزَق - میررزقی)

(خَيْرًا لَّهُمْ - خهیرهلههوم)

(زَبَدًا رَّابِيًا - زهبهدهپراییا)

۳- **الاقلاب:** گۆرینی نونی ساکن یان تەنۆینهکان کاتیک بەدوایانداپیتی (ب)

دیٔ: **يَأْتِيَكُمْ بِهِ** - یهئتیکوم **بیھی**

تەنھا بو پیتی (باء) دەگۆرین نمونه : (أَتَيَاءَ - ئە **مییآئه**)

(زَوْجٌ **بهيح** - زهوجیم **بههيح**)

۴- **الإخفاء:** شاردنەوهی نونی ساکن و تەنۆینهکان ئەگەر لەدوایانەوه ئەم

پیتانە بێت : (ص، ذ، ث، ك، ج، ش، ق، س، د، ط، ز، ف، ت، ض، ظ)

ص : مَنْصُورَ / مه **نصوره**

ذ : ظِلِّ ذِي / **ظیللین** ذی

ث : الْحِنْثِ / ئە **لحینث**

ك : مَلَكٌ كَرِيمٍ / مهله **کون** کهریم

ج : فَأَنْجَيْنَهُ / فهئه **نجه** یناهو

ش : مِنْ شَعَائِرٍ / مین **شعائیری**

ق : يَنْقَلِبُ / یه **نقهلیبو**

س : مَنْ سَفِهَ / مه **ن** سه **فیهه**

د : سُنْدُسٍ / سون **دوس**

ط : أَنْ طَهَّرَ / تَهْن طههیره

ز : أَنْزَلَ / تُونزله

ف : يَتِيمًا فَتَاوَى / يه تيمه ن فهئاوا

ت : صَالِحًا تَرْضَاهُ / صالحه ن ته رضاهو

ض : مَكَانًا ضَيِّقًا / مه كانه ن ضه ييقه ن

ظ : ظِلًّا ظَلِيلًا / ظيلله ن ظه ليله ن

هره چاوی

نمونه مایانه کراوه له خویندنه وه کوردیه که دا

تاسراست و دروست بخویند مریته وه

رونکردنه وهی هندیگ له هیماکانی قورنان

نابیت لیږده دا بوهستیت

دهبیت لیږده دا
بوهستیت

بریتیه له همزمی
به یهک گه یاندن

باشتره بهرده وام
بیت

نیشانه که نه و پیته
ده کاته ساکن

باشتره
بوهستیت

ناماژه یه بو
مه ددی دریژ

ده توانیت بوهستیت
یان بهرده وام بی

ناماژه یه بو
شوینی تیقلاب

ده توانیت له یه کیک له
شوینانه بوهستیت نهک
هر دوکیان

سونه ته سوجه بردن

وه نیشانه کان بۆ کوردیه که به م شیویه مه ره چاو کراوه له

خویندنوه کدا :

ُ وه ستاوین . ُ نه وه ستاوین . ُ وه ستاوین .
 ُ نه وه ستاوین . ُ وه ستاوین . ُ در یژ کردنه وه مان کردوه .
 ُ ئیقلاب (هه لگه رانه وه مان کردوه) . ❖ ❖ نه وه ستاوین له هه ردوکیاندا

نیشانه کان	وهستان	نه وهستان
ُ	الأرض / ئه لئه رَضْ	الأرض / ئه لئه رَضِی
ُ	السفهاء / ئه سسوفه هَاءْ	السفهاء / ئه سسوفه هَاءُو
ُ	الأنهر / ئه لئه نهَارْ	الأنهر / ئه لئه نهَارُو
نیشانه	نه وهستان	وهستان ته نه
❖ ❖	لاریب فیه	لاریب فیه
	لاره یبه . فیه	لاره یبه . فیه

م هه مزه ی به یه ک گه یاندن واته (ا) له کاتی له فظ نه کردیدا بۆ
 ته هو ی لکاندن ووشه کان به کوردی نو سین بۆ به دروست خویندنوه
 وه ک :

(بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ - بيسمى لا هير ره حمانى پر ره حيم)

یان بيسمى لا هير ره حمانى پر ره حيم

له کاتی نه لکانندا : نادروست ده خویندریته وه

بيسمى لا هى پر ره حمانى پر ره حيم

چەند ((بنه‌ما و ڕێنا و تێبینی))

١٦

یه‌ک بۆ ڕاست خویندنه‌وه‌ی قورئانی پیرۆز :

تێبینی :-

له‌ نوسینه‌ کوردیه‌ که‌دا ڕه‌نگه‌کان : **سور** بۆ که‌سره‌و زه‌مه‌ ، **سه‌وز** بۆ دوو
حه‌ره‌که‌ (المد الطبعی) ، **شین** بۆ مینگه‌ (**غوننه**) به‌کار هاتوه‌.
نونه‌ی مینگه‌ بۆ زمانی کوردی : **ژه‌نگ ... هه‌نگ ڕه‌نگ**
یه‌که‌م /

(**أ**) سوننه‌ته‌ وه‌ستان له‌ کو‌تای هه‌ر ئایه‌تیکدا ، به‌لام پێویسته‌ پیتی کو‌تا
وشه‌ی ئایه‌ته‌که‌ به‌ **ساکینی** بخویندرێته‌وه‌ واته‌ هه‌ره‌که‌ی سه‌ر پیته‌که‌ **ون**
ده‌بێت.

(**ب**) هه‌روه‌ها وه‌ستان له‌سه‌ر هه‌ر وشه‌یه‌ک له‌ ئایه‌ته‌کاندا به‌ **ساکینی**
ده‌خویندرێته‌وه‌ به‌های هه‌ره‌که‌ی سه‌ر پیته‌که‌ **ون** ده‌بێت.

أ / إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ﴿٥﴾
ئیاکه‌ نه‌عبودو وه‌ئیاکه‌ نه‌سته‌عین

ب / ئه‌گه‌ر له‌سه‌ر وشه‌یه‌ک بوه‌ستین له‌کو‌تای ئایه‌ته‌که‌ش نه‌بێت ده‌بێ به‌
ساکینی بی خویننه‌وه‌ وه‌ هه‌ره‌که‌ی سه‌ره‌کی خۆی **ون** ده‌بێت:

ذَٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٢﴾
ذالیکه‌ لکیتابو لا ڕه‌یب فیه‌ : هوده‌ لیلموته‌قین

تییینی (ُ) شه‌دده واته دوباره‌ی پیتته‌که یه‌که‌میان ساکن وه

دوه‌میان هه‌ره‌که‌دار که یان (فه‌تخه ، زه‌مه ، که‌سره) یه نمونه :

فَاتَّقُوا ... فه‌تته‌قو فه‌تخه

رَبِّهِمْ ... ره‌بیهیم که‌سره

يُضِلُّ ... یوضیللو زه‌مه

کاتییک شه‌دده
له‌سه‌ره‌تا دا بوو
ئه‌وا ته‌نها پیتی
هه‌ره‌که‌داره‌که‌ی
ده‌خویندریته‌وه

(٥) ئه‌م نیشانه‌یه له‌سه‌ر هه‌ر پیتییک بی‌ت پیتته‌که ناخویندریته‌وه نمونه :

فَأْتُوا ... فه‌ئتو / جَاءَ ... جیه / مِائَةٌ ... میئه‌ه / أُولَى الْأَيْدِ ... ئولیل ئه‌یدی

(٥) ئه‌م نیشانه‌یه له‌سه‌ر هه‌ر پیتییک بی‌ت له‌کاتی وه‌ستاندا پیتته‌که

ده‌خویندریته‌وه وه له‌کاتی به‌رده‌وام بون پیتته‌که ناخویندریته‌وه.

وه‌ستان نه‌وه‌ستان

أَنَا ... ئه‌نا عابید ... أَنَا عَابِدٌ ... ئه‌نه‌عابید

أَنَا ... ئه‌نا نه‌ذیر ... أَنَا نَذِيرٌ ... ئه‌نه‌نه‌ذیر

أَنَا ... ئه‌نا خه‌یر ... أَنَا خَيْرٌ ... ئه‌نه‌خه‌یر

(٥) ئه‌م نیشانه‌یه له‌سه‌ر هه‌ر پیتییک بی‌ت واته پیتته‌که ساکن و

ده‌رخستن :

الْحَمْدُ ... ئه‌له‌مدو / عَلَيْهِمْ ... عه‌له‌یهیم

دووه م : هه رپیتیک لهوشه کانی قورئانی پیروژ **هه ره که ی** بو دانه نرابو واته
حوکیتیکی ده بیټ :

۱۸

۱ - نه خویندنه وه ی پیته که : نه گهر پیتیکی بی **هه ره که** پیتی **شه دده** داری
 به دوا داهات نهوا پیته **بی هه ره که** که ناخویندر پیته وه نمونه :

الرَّحْمَنِ : نه پر ه حمان دروست

الرَّحْمَنِ : نه لپر ه حمان نادرست

يَكُنْ لَهُ : يه کول له هو دروست

يَكُنْ لَهُ : يه کون له هو نادرست

مِنْ مَّسَد : می م مه سه د دروست

مِنْ مَّسَد : مین م مه سه د نادرست

عَبَدْتُمْ : عه به تتوم دروست

عَبَدْتُمْ : عه به دتتوم نادرست

وَقَالَتْ طَائِفَةٌ وه قاله طائیفه دروست

وَقَالَتْ طَائِفَةٌ وه قاله ت طائیفه نادرست

إِذْ ظَلَمْتُمْ ئیظظه له متوم دروست

إِذْ ظَلَمْتُمْ ئیظظه له متوم نادرست

يَلْهَثْ ذَٰلِكَ يه لهه ذذالیک دروست

يَلْهَثْ ذَٰلِكَ يه لهه ت ذذالیک نادرست

تیبینی / دریژکردنه وه **یه کهم** : (**مد طبیعی**) سى باره (**کهسره یائی بی**)
حه ره کهی بهدوادا بیّت ، **فته تخه ئهلفی بهدوادا بیّت** ، **زه ممه واوی بی**
حه ره کهی بهدوادا بیّت (**وهک** :

۱ - پیتته که دوو **حه ره که** دریژ ده کریتته وه : **ئه گهر پیتته که یاء ی بی**
حه ره که وه پیش پیتته که **کهسره** بوو :

مُبَشِّرِينَ ... موبه ششیرینه / مُنْذِرِينَ ... مونذیرینه

۲ - دریژکردنه وهی پیتته که دوو **حه ره که** : **ئه گهر پیتته که (۱) بوو** وه
 پیش پیتته که **فته تخه** بوو :

وَمَا ... وهما / إِنَّمَا ... ئینهما

۳ - دریژکردنه وه دوو **حه ره که** **ئه گهر پیتته که واوی بی** **حه ره که** بو وه
 پیش **خوی زه ممه** بوو

تَكْفُرُونَ ... ته کفورون / تَتَّقُونَ ... ته ته قون / مُخْتَلِفُونَ ... موخته لیفون

دووهم : (**مد لازم**) نیشانهی (ّ) **دوای خوی سکونی ئه صلی بیّت** :
 دوو جوّره (**که لیمی و حهرفی**) وه (۶) **حه ره که** دریژ ده کریتته وه :

أ / **ضَّالِّينَ ... ضالّین || الصَّاحَّةَ ... ئه صصاخه ه**

ب / **الْمَ - ئه لیف لآم میم**

سَيِّهَم : (مد متصل) نیشانهی (َ) دواى خوى (ء) هه مزه بِيَت
 ئەوا (٤ يان ٥) هه ره که دريژ ده کړيته وه :

سَوَاءٌ ... سه وائون
 أَضَاءَتْ ... ئە ضائت
 السَّمَاءُ ... ئە سسه مائ

سَيِّهَم : دروست بونی مینګه :-

١- ئە گهر پیتی ميم وه نون شه ددهيان هه بو يه کهم پیت به مینګه
 ده خويندريته وه : نمونه :-

ثُمَّ ثوممه / إِنَّ ئينه

٢- ئە گهر نونی بِي حه ره که ئەم پیتانهی به دوا دا هاتبون ئەوا نون به

مینګه

ده خويندريته وه: (ص، ذ، ث، ك، ج، ش، ق، س، د، ط، ز، ف، ت، ض، ظ)

مَنْصُورًا ... مه منصورا // إِنَّ ئينه // وَالْأُنْثَى ... وه لئونشا

تَنْكِحُوا ... ته نكيحو // فَأَنْجَيْنَ ... فه ئه نجهينه // أَنْ طَهَّرَ ... ئەن طه هه پره

أَنْزَلَ ... ئونزيله // أُنْذِرَ ... ئە نذاده // أَنْتُمْ ... ئە نتوم // مُنْفَطِرٌ ... مونفه طر

مَنْصُودٌ ... مه منصود // وَأَنْظُرْ ... وه ئه نظور // مِنْ شَعَائِرٍ ... مين شه عاير

يَنْقَلِبُ ... يه نقه لیب / / سُنْدُسٌ ... سوندوس

چوارەم : ئىقلاب گۆرپىن :- كاتىك پىتى نونى بى حەرەكە پىتى بائى بە
دوادايىت ئەوا **نون** دەگۆرپىت بۆ **مىم** ، ئەم **ۇ** مىمە ھەبو واتە بگۆرە بۆ مىم
نمونه :- **أَنْبِيَاءٌ ...** ئەمبىيائە / **أَنْبَتْنَا ...** ئەمبەتنا / **يَتَّبِعِي ...** يەمبەغى

پىنجەم : خويندەنەوھى تەنوينەكان بەراسى ، كە سى جۆرن و ھەر يەكان
سى جۆرن : (تەنوينى زەممە ، تەنوينى فەتخە ، تەنوينى كەسرە)
۱ - تەنوينى زەممە : واتە زەممە و نوئىكى ساكن كە سى جۆرن لە قورئانى
پىرۆزدا : (**ه** ، **و** ، **ق**)

① **ه** : واتە زەممە و نوئىكى ساكن كە ھەمو كات نونەكەى دەخويندەنەوھ
جگە لە تىبى نىھەكان بە دەرخستن : نمونە :
عَذَابٌ : عەذابون / **بُكْمٌ** : بوكمون

تىبىنى : (**ه**) تەنھا لەم بارەدا **كەسرەيەك** بۆ نونەكە زياد دەكەين چونكە
دوو ساكن بەيەكەوھە نايىت :

نُوحٌ أَبْنَهُ ... نوھونىبەنەھو / **عُزَيْرٌ أَبْنُ ...** عوزەپرۆنىبەنو

② **و** : واتە زەممە و نوئىكى ساكن كە نونەكە مىنگەى دەيىت جگە لە
تىبىنى يەكان :- **عُمِّي فَهْمٌ** : عومىيون فەھوم / **جَاعِلٌ فِي** : جاعيلون فى

تىبىنى : ھەر كات (**و**) پىتى **شەدەدە** داريان بەدواداھات ھوكى

نونەكەى نامىنىت : **أَزْوَاجٌ مُّطَهَّرَةٌ** : ئەزواجومموطەھھەرەھ

أَزْوَاجٌ مُّطَهَّرَةٌ : ئەزواجون مموطەھھەرەھ **نادرست**

بهلام (وو) کاتیک واوی بهدوادا دیت **نون** نامینیت وه زهمه دهگوریت بو
(واو) ی مینگه :

رَعْدٌ وَبَرْقٌ ... رهعدو وه بهرهق

بهلام (وو) کاتیک یائی بهدوادا دیت نون دهگوریت بو (یائی) ی
مینگه :

بَرْقٌ يَجْعَلُونَ ... بهرقوی یه جعهلونه

③ : واته زهمه و نوئیکی ساکن بهلام نون دهگوریت بو (میم) ی
مینگه دار :

أَلِيمٌ بِمَا ... ئه لیموم بیما

عَوَانُ بَيْنَ ذَلِكَ ... عهوانوم بهینه ذالیک

عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ... عه لیموم بیظظالیمین

۲ - تهنوینی فهتجه : واته فهتجه یهک وه نوئیکی ساکن سی جورن

(= ، ، ،)

① (=) : ههموو کات به فهتجه و نونی ساکن دهخویندریتته وه جگه له

تیبینی یهکان : **قَوْلًا** ... قهولهن // **قِرْدَةً** ... قیردهدهتهن

تیبینی : کاتیک (=) پیتی **ساکنی** بهدواداهات ئهوا **کهریهک** زیاد

دهکریت بو دروست خویندنه وه : **عَادًا أَوَّلَى** ... عاده نیلئولا

خَيْرًا أَوْصِيَّةً ... خهیره نیلوه صیهه

شَيْئًا اتَّخَذَهَا ... شهیهه نیتته خهذهها

② (-) : هه موو کات به فته و نوئیکی مینگه ده خویندریته وه جگه له (تیبینی کانی خواره وه) :

خَلِيفَةً قَالُوا ... خه لیه ته ن / قَلِيلًا فَوَيْلٌ ... قه لیه ن فه وه یل

تیبینی ۱ : (-) پیتی شه ده داری به دودا هات نونه که ی نا خویندریته وه :

أَرْبَابًا مِّن ... ئه ربا به ممین

أَرْبَابًا مِّن ... ئه ربا به ن ممین نادروست

عَامًّا لِّيُؤَاطِئُوا ... عامه للیو واطیئو

عَامًّا لِّيُؤَاطِئُوا ... عامه ن للیو واطیئو نادروست

تیبینی ۲ : (-) هه رکات یائی به دودا هات نون ده گوریت بۆیائی مینگه

وَلَيًّا يَرِثُنِي ... وه لیه ی یه ریشونی / رَضِيًّا يَزْكَرِيَّا ... ره ضیه ی یازه که ریا

تیبینی ۳ : (-) هه رکات واو به دودا هات نون ده گوریت بۆ واوی مینگه:

صَبِيًّا وَحَنَانًا ... صه بییه و وه حه نانه ن / تَقِيًّا وَبَرًّا ... ته قیه و وه به ررا

③ ۵ : هه موو به فته و ميم يكي مينگه ده خویندریته وه :

أَبَدًا بِمَا : ئه به ده م يما / شَهِيدًا بَيْنَنَا... شه هیده م بهینه نا

۳ - ته نوینی که سره : واته که سره یه ک وه نوئیکی ساکن سی جورن

(۱ ، = ، ۲) :

① = : هه موو کات به که سره یه ک و نوئیکی ساکن ده خویندریته وه

جگه له تیبینی :

غَفِلٍ ... غافیلین / غَضِبٍ ... غه ضه بین

تیبینی : (=) کاتیکی پیتی ساکینی به دوا دا هات که سره یه ک زیاد ده که یین
بو دروست خویندنه وه :

يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ ... یه ومه ئیذینیلحه ق

بِغُلَامٍ أَسْمُهُ ... بیغولا مینیسمو ه

② = : هه موو کات به که سره یه ک و نوئیکی مینگه ده خویندریته وه :

يَتَابِعُ قَبْلَةَ - يَتَابِعِينَ قِبْلَهُتَهُ / بِإِحْسَنِ ذَلِكَ ... بِيئِ حَسَانِينَ ذَالِكِ

غَضِبٍ ... غه ضه بین / طَائِفَةٍ ... طَائِفَه تین

تېيىنى ۱ : ئەگەر (_) پىتى شەددەدارى بەدواداھات نونەكە ناخوئندرىتەوہ
:

۲۵

طَائِفَةٌ مِّنْكُمْ ... طَائِفَةٌ تَمِ مِّنْكُمْ دروست

طَائِفَةٌ مِّنْكُمْ ... طَائِفَةٌ تَمِ مِّنْكُمْ نادروست

تېيىنى ۲ : ئەگەر (_) پىتى (واو) ى بەدواداھات نونەكە دەگورپت بۇ
واوى مىنگە :

غَضِبَ وَلِلْكَافِرِينَ : غەضەبىو وەلىلكافىرىنە

بَعْضٌ وَنُفَخَ ... بەعضىو وەنوفىخە

تېيىنى ۳ : ئەگەر (_) پىتى (يائى) ى بەدواداھات دەگورپت بۇ يائى
مىنگە :

لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ... لىقەومى يەعلامونە / يَوْمَئِذٍ يُمُوجُ ... يەومەئىذى يەموجو

۳ : هه موو كات به كه سره يه ك و ميمىكى مىنگە دەخوئندرىتەوہ :

ءَايَاتٍ بَيِّنَاتٍ ... ئاياتىم به يىنات / عِلْمٍ بِالْمَلَأِ ... عىلمىم بىلمەلەئ

يُنْجِئُهُم : (۱) كاتىك (۱) پىتى ساكنى بەدواداھات (۱) ناخوئندرىتەوہ :

أَنَا أَخْتَرْتُكَ ... ئەنەختەرتوکه / سِيرَتَهَا الْأُولَى ... سیرەتەهەلئولا

پینجەم : (۲) کاتیک (۱) پیتی حەرەکه داری بە دوا دا هات (۱)

دەخویندریتەوہ :

أَنَدَادَ ... ئەندادە / إِنَّا قَدْ ... ئیننا قەد / أَخْرَجْنَا بِهِ ... ئەخرەجنا بیھی

شەشەم : (۱) کاتیک پێش لەفزی جەلالە فەتخە یان زەممە بێت ئەوا

لامەکان بە (ل) قەلەوی دەخویندریتەوہ :

خَتَمَ اللَّهُ ... خەتەمەللاھو / فَتَحَ اللَّهُ ... فەتەحەللاھو

لَعَنَهُمُ اللَّهُ ... لەعەنەھوموللاھو / فَرَّادَهُمُ اللَّهُ ... فەزادەھوموللاھو

(۲) کاتیک پێش لەفزی جەلالە کەسرە بێت ئەوا لامەکان بە (ل)

ناسکی دەخویندریتەوہ :

بِسْمِ اللَّهِ ... بێسمیللاھی / لِلَّهِ ... لیللاھی / رَزَقَ اللَّهُ ... ریزقیللاھی

حەوتەم : (۱) کاتیک پیتی (پاء) ساکن بو بە قەلەوی (پ)

دەخویندریتەوہ : مَرِيَمَ ... مەرپەممە / وَالْأَرْضَ ... وەلئەرض

۲ - کاتیک پیتی پاء فەتخە ی لەسەر بو بە قەلەوی پ دەخویندریتەوہ :

رَفَعْنَا ... رەفەعنا / وَرَاءَ ... وەرآئە

۳ - کاتیک پیتی پاء زەممە ی لەسەر بو بە قەلەوی پ دەخویندریتەوہ :

كَفَرُوا ... كهفرو / رُسُلِهِ ... روسوليهي

(۴) کاتیک پیتی (راء) کهسره ی له ژیر بو به ناسکی (ر)

ده خویندریته وه :

ظُهُورِهِمْ ... ظوهوریهیم / شَرِّ غَاسِقٍ ... شهرری غاسیق

تیبینی : تنها ئەم پینج وشهیه له پینای به دهرن (را) یان به قهلهوی تیدا

ده خویندریته وه :

قِرطَاسٍ : قیرطاسین ... وَإِرْصَادًا : وه ئیرصادهن ... فِرْقَةٍ : فیرقه تین

مِرْصَادًا : میرصادهن ... لِبِالْمِرْصَادِ : له بیل میرصاد

چهند تیبینه کی وردتر ههن بۆ حوکمی پیتی (راء) کاتیک ساکن بیت وه پیش
خوی حوکمی یاء یان کهسره هتد نهمان نویسه بۆ ئالوز نه بونی ئەم
کاره.

ههشتهم : (ه) ئەم نیشانهیه یائی چوک : له گهڵ کهسرهیه کدا حوکمی

یائیکی ده بیت :

بِهْ ... بیهیی

نویهم : (و) ئەم نیشانهیه واوی چوک : له گهڵ زه ممهیه کدا حوکمی

واویکی ده بیت :

إِنَّهُ ... تَيْنَهُهُ

۲۸

دهیه م : ئەم (ُ) نیشانه یه ناوی (ئەلفی خەنجەری) یه
لەسەر پیتی واو بو (و) ئەوا واوێه که نا خویدرێتەوه
نمونه :

الصَّلَاةُ : ئەصه لاه
الزَّكَاةُ : ئەززه کاه
بِالْغَدَاةِ : بیلغه داتی
الْحَيَاةِ : ئەله یاتی

یازدهیه م : ئەم (ُ) نیشانه یه ناوی (ئەلفی خەنجەری) یه لەسەر پیتی یاء (ی)
ئەوا یائە که نا خویدرێتەوه نمونه :

عَلَى : عه لا
أَبَى : ئەبا
وَالسَّلَوَى : وه سسه لوا
مُوسَى : موسا

م. ئاوات جلال محمد

۲۰۲۳-۱۲-۱